

GERTRUDE OCH IVAR PHILIPSONS STIFTELSE; EN PIGG 50-ÅRING MED IDÉER
Anförande framfört av Stiftelsens ordförande, Daniel Sachs, vid jubileumsseminariet 4/2 2010

Gertrude och Ivar Philipsons Stiftelses 50 åriga historia har varit föränderlig. Sedan instiftandet av makarna Philipson 1960 så har stiftelsen engagerat sig i och stött ett antal projekt inom naturvetenskap, utbildning, kultur och den sociala sektorn. Från till exempel Perinatala Forskningslaboratoriet, via projekt kring Vård i livets slutskede, Ingvar Lindqvist-stipendierna till landets bästa mattelärare till Kamuyotprojektet som ni har fått se idag. I och med stiftelsens breda ändamål som omfattar de tre områdena att främja barn och ungdoms vård, fostran eller utbildning; att främja vård av behövande åldersstigna eller sjuka och att främja vetenskaplig forskning så har det funnits stora möjligheter för styrelsen att sätta sin egen prägel på inriktningen.

Barn, kultur, integration – varför har vi då valt detta tema för dagen. Kulturen först, med all den komplexitet som det ordet innehåller;

Den sittande styrelsen har under de senaste åren fokuserat på projekt och forskning inom kultursfären. Detta har vi gjort av ett antal skäl; för det första eftersom vi egentligen inte får! Kultur är ju som bekant för många av er fortfarande inte kvalificerat ändamål, d v s en skattebefriad stiftelse kan egentligen inte ge pengar till kultur – bisarrt nog! Därför har det varit ett självändamål för oss att hitta vägar att ägna oss åt just kultur – vi har gjort det under flaggorna fostran, utbildning eller forskning. Det andra skälet är att det som bekant finns mycket stiftelsepengar för naturvetenskaplig och medicinsk forskning, men ytterst lite för kultur och humanistisk forskning – delvis av det skäl jag just nämnde. Ett tredje motiv är att de medel som finns för satsningar på kultur i stor utsträckning går till det redan etablerade, detta gäller både offentliga och privata medel – medan det finns begränsat utrymme för kulturens motsvarighet till grundforskning – till experimenten. Men under alla dessa skäl ligger en stark gemensam övertygelse om kulturens kraft och viktiga roll i att bygga ett fritt, humant och reflekterande samhälle. I det avancerade kunskapssamhälle vi nu lever i tar kulturen rollen som vår gemensamma forskning och utveckling – kring våra levnadsbetingelser, de existentiella frågorna och de allmänmänskliga möjligheter och konflikter som omger oss.

Integration då, inte heller ett helt oproblematiskt begrepp. Vem ska integreras i vad...? Utgångspunkten är att vårt samhälle präglas av en stor och ökande mångfald. Andelen av befolkningen som är födda utanför EU i första och andra generationen har ökat stadigt i både Sverige och Europa. Den här mångfalden har förändrat våra samhällen och vår kultur på påtagliga och positiva sätt. Nya kulturella uttryck, språkliga uttryck, kunskaper, maträtter, bilder har berikat oss och gjort samhället mera intressant, kreativt och dynamiskt, men samtidigt skapat nya utmaningar. Tyvärr har Sverige och även resten av Europa hittills misslyckats med denna viktiga integration, eller annorlunda uttryckt, misslyckats med att skapa en ny gemenskap – det har blivit svårare att hitta samhörighet och att definiera vad som är the common good.... Det syns ibland i regelrätt diskriminering, men minst lika ofta i ett underförstått utanförskap. Vi kan prata om deltagande i arbetsmarknaden, tillgång till utbildning och andra rättigheter, stadsplanering och flera praktiska aspekter av det här, men i grunden ligger utmaningarna mycket djupare än så.

Sverige kommer från en lång historia av relativt stor homogenitet där det som förenar är en gemensam historia och traditioner som även i vårt sekulära tidevarv ofta har sitt ursprung i majoritetens religion. Ökande mångfald har skapat oreda i den här upplevda tydligheten och

skapat klyftor mellan innanför och utanför. Idag är tendensen att valet för nya svenskar står mellan assimilering in i majoriteten – om det ens är en möjlighet att tala om längre – eller enklavisering eller isolering och utanförskap i minoriteter. Denna tendens är förstärkt av det multikulturalistiska synsätt som har präglat politiken, där minoriteter ses som distinkta och homogena grupper. De minoriteter vi ofta pratar om är självklart inte homogena, utan innehåller en lika stor mångfald som samhället i övrigt. Tillsammans med ökande polarisering i samhället i övrigt, högre arbetslöshet och ökande klyftor så har bristen på integration och sammanhållning tyvärr lett till en allt bättre grogrund för extremism, rasism och rädsla för det annorlunda.

För att skapa ett samhälle där vi på riktigt ger utrymme för alla tänkbara individuella särarter, samtidigt som vi värnar om och gemensamt respekterar alla de rättigheter och skyldigheter som vi delar tillsammans – allas lika värde, rätten att yttra sin åsikt, rätten till sin religion – så måste vi skapa ett nytt kitt, en ny gemenskap. Individerna måste ha en självklar rätt att finna och artikulera sin egen identitet – eller sina identiteter. Det är som sagt inte homogena minoriteter som ska integreras in i majoritetssamhället, utan som Jonathan pratade om, vi alla i det här landet behöver integrera oss – d v s samla oss i ett gemensamt projekt. Det gemensamma kan inte längre bara bygga på historia och tradition, vi måste istället samlas kring en gemensam framtid och bygga ett öppet, föränderligt och inkluderande samhälle.

Utgångspunkten för oss när vi formulerade ämnet för den här dagen och även diskuterade stiftelsens fortsatta liv var; Kan kulturen, och kanske särskilt den samtida och experimentella kultur som ofta saknar en exkluderande historia och hemvist, bidra till att forma ett nytt sammanhållande kitt som fokuserar på det som förenar oss som individer, inte det som skiljer oss åt.

Och i så fall, var skulle detta kunna vara viktigare än med barnen. De barn som å ena sidan lever med konsekvenserna av den polarisering som jag har pratat om (som inte minst är synlig i skolan), de barn som å andra sidan utgör den generation som ska forma framtiden. En generation som växer upp med mångfalden som någonting självklart och som har möjligheten att ta till vara det goda med olikheten...

Av alla de här skälen har vi bestämt oss för att Philipsons stiftelse under åtminstone de närmaste tre åren ska satsa på just området ”barn, kultur, integration”, det vill säga projekt – både forskningsprojekt och praktiska samhällsprojekt – som befinner sig i skärningspunkten mellan den problematiska, men ändå hoppfulla samhällsutveckling vi befinner oss i, den experimentella kulturens och den humanistiska forskningens kraft och nya generationers möjligheter att forma en ny framtid.

Vi är medvetna om att denna inriktning på det här stadiet är bred och oprecis, men det är just därför ni är här idag. Det är inte huvudsakligen firandet av ett jubileum som är viktigt idag. Det vi gör idag handlar om framtiden. Vi behöver helt enkelt er hjälp med att fokusera den här satsningen och hitta de rätta projekten att satsa på.

Till en början utlyser stiftelsen nu en satsning där vi söker projekt inom ”barn, kultur, integration”. Vi kommer att satsa sammanlagt 5 miljoner under en treårsperiod och söker projekt som kommer att kunna få ett antal 100 tusen kronor per år i upp till 3 år. Innan 30 april vill vi gärna ha ansökningar. Sök, eller uppmana andra att söka! När det gäller den här sortens samhällsförändring så är tre år givetvis en kort tid, men det är en början. Vi hoppas med er hjälp kunna hålla på i 50 år till och då kanske vi kan göra någon skillnad.